

EKONOMISTA

CZASOPISMO POŚWIĘCONE NAUCE I POTRZEBOM ŻYCIA
ZAŁOŻONE W ROKU 1900

2018

1

Indeks 357030
ISSN 2299-6184
Cena 49,20 zł
(w tym 23% VAT)

W numerze

HENRYK DOMAŃSKI

**Wpływ wykształcenia na rozkład zarobków w Polsce
w latach 1988–2013**

PAWEŁ STRAWIŃSKI,
ALEKSANDRA MAJCHROWSKA,
PAULINA BRONIATOWSKA

**Wage Returns to Different Education Levels.
Evidence from Poland**

LESZEK WINCENCIAK

**Wpływ poziomych i pionowych
niedopasowań edukacyjnych
na wynagrodzenia**

FILIP CHYBALSKI,
EDYTA MARCINKIEWICZ

**Myopic Behaviour and State Involvement
in a Pension System:
A Cross-section Study
for OECD Countries**

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

1. Redakcja przyjmuje do oceny i publikacji niepublikowane wcześniej teksty o charakterze naukowym, poświęcone problematyce ekonomicznej.
2. Redakcja prosi o składanie tekstów w formie elektronicznej (dokument MS Word na CD, dyskiecie lub e-mailem) oraz 2 egzemplarze wydruku komputerowego. Wydruk powinien być wykonany na papierze A4 z podwójnym odstępem między wierszami, zawierającymi nie więcej niż 60 znaków w wierszu oraz 30 wierszy na stronie, w objętości (łącznie z tabelami statystycznymi, rysunkami i literaturą) do 30 stron. Opracowania podzielone na części powinny zawierać śródtytuły.
3. Wraz z tekstem należy dostarczyć do Redakcji Oświadczenie Autora. Wzór oświadczenia dostępny jest na stronie www.ekonomista.info.pl
4. Do tekstu należy dołączyć streszczenie (200 słów) składające się z uzasadnienia podjętego tematu, opisu metody oraz uzyskanych wyników. Streszczenie powinno zawierać słowa kluczowe (w języku polskim, rosyjskim i angielskim).
5. Przypisy wyjaśniające tekst należy zamieszczać na dole strony, a dane bibliograficzne w tekście – przez podawanie nazwisk autorów i roku wydania dzieła, na końcu zdania w nawiasie. W bibliografii zamieszczonej na końcu tekstu (ułożonej w porządku alfabetycznym) należy podawać:
 - w odniesieniu do pozycji książkowych – nazwisko, imię (lub inicjały imion) autora, tytuł dzieła, wydawcę, miejsce i rok wydania;
 - w przypadku prac zbiorowych nazwisko redaktora naukowego podaje się po tytule dzieła;
 - w odniesieniu do artykułów z czasopism – nazwisko, imię (lub inicjały imion) autora, tytuł artykułu, nazwę czasopisma ujętą w cudzysłów, rok wydania i kolejny numer czasopisma;
 - w przypadku korzystania z internetu należy podać adres i datę dostępu;
 - powołując dane liczbowe należy podawać ich źródło pochodzenia (łącznie z numerem strony).
6. W przypadku gdy artykuł jest oparty na wynikach badań finansowanych w ramach programów badawczych, autorzy są proszeni o podanie źródła środków.
7. Rysunki proste, wektorowe, w czerni. Linie na wykresach i pola mogą być w szarościach – rysunki powinny być czytelne w tej postaci, bez kolorów i efektów specjalnych (np. cieni, faz, płynnych przejść, tekstur, szrafów, efektów przestrzennych). Format wektorowy PDF, EPS, ostatecznie osadzone wykresy z Excela.
8. Nazewnictwo plików – teksty: Autor_Tytuł.docx (np. Jan Kowalski_Gospodarka polska.docx); streszczenia do artykułów: Autor_Streszczenia.docx (np. Jan Kowalski_Streszczenia.docx); ewentualne dodatkowe pliki nazywamy w analogiczny sposób: (np. Jan Kowalski_rysunek01.pdf).
9. Warunkiem przyjęcia tekstu do oceny i dalszej pracy jest podanie przez autora pełnych danych adresowych wraz z numerem telefonicznym i adresem e-mail. Autorzy artykułów są również proszeni o podanie danych do notatki afiliacyjnej: tytuł naukowy oraz nazwa uczelni albo innej jednostki (tylko jedna jednostka). Dane afiliacyjne są zamieszczane w opublikowanych tekstach.
10. Opracowanie zakwalifikowane przez Komitet Redakcyjny do opublikowania na łamach „EKONOMISTY”, lecz przygotowane przez autora w sposób niezgodny z powyższymi wskazówkami, będzie odesłane z prośbą o dostosowanie jego formy do wymagań Redakcji.
11. Materiały zamieszczone w „EKONOMIŚCIE” są chronione prawem autorskim. Przedruk tekstu może nastąpić tylko za zgodą Redakcji.
12. Redakcja nie zwraca tekstów i nie wypłaca honorariów autorskich.

EKONOMISTA

CZASOPISMO

POŚWIĘCONE NAUCE I POTRZEBOM ŻYCIA
ZAŁOŻONE W ROKU 1900

2018

1

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK EKONOMICZNYCH

POLSKIE TOWARZYSTWO
EKONOMICZNE

WYDAWNICTWO
KEY TEXT

WARSZAWA

WYDAWCY

© Copyright by POLSKA AKADEMIA NAUK KOMITET NAUK EKONOMICZNYCH
© Copyright by POLSKIE TOWARZYSTWO EKONOMICZNE
© Copyright by WYDAWNICTWO KEY TEXT

RADA PROGRAMOWA

*Marek Belka, Adam Budnikowski, Krzysztof Jajuga, Wacław Jarmołowicz,
Mieczysław Kabaj, Eugeniusz Kwiatkowski, Aleksander Łukaszewicz,
Wojciech Maciejewski, Jerzy Osiatyński, Stanisław Owsiak, Emil Panek,
Piotr Pysz, Antoni Rajkiewicz, Andrzej Sławiński, Jan Toporowski, Andrzej Wernik,
Jerzy Wilkin (przewodniczący Rady), Michał G. Woźniak*

KOMITET REDAKCYJNY

*Marek Bednarski, Andrzej Czyżewski, Bogusław Fiedor, Marian Gorynia,
Brunon Górecki, Ryszard Kokoszczyński, Joanna Kotowicz-Jawor, Barbara Liberska,
Adam Lipowski (zastępca redaktora naczelnego), Zbigniew Matkowski (sekretarz redakcji),
Elżbieta Mączyńska, Adam Noga, Marek Ratajczak, Eugeniusz Rychlewski,
Zdzisław Sadowski (redaktor naczelny), Tadeusz Smuga, Jan Solarz, Andrzej Wojtyna*

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Dodatkowe środki finansowe zostały pozyskane przez Komitet redakcyjny
od sponsorujących uczelni, którym tą drogą składamy podziękowanie:

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Uniwersytet Warszawski
Politechnika Łódzka

Pierwotną wersją czasopisma jest wersja drukowana

Polecamy wersje elektroniczne „Ekonomisty” (e-ISSN: 2299–6184)
na stronie internetowej

www.ekonomista.info.pl

Adres Redakcji: 00–042 Warszawa, ul. Nowy Świat 49, tel. 22 55 15 416 oraz 417
<http://www.ekonomista.info.pl>, redakcja@ekonomista.info.pl
Realizacja wydawnicza
Wydawnictwo Key Text sp. z o.o., 01–142 Warszawa, ul. Sokołowska 9/410
tel. 22 632 11 36, tel. kom. 665 108 002
www.keytext.com.pl, wydawnictwo@keytext.com.pl
Nakład 280 egz., ark. wyd. 10

Spis treści

Artykuły

Henryk D O M A Ń S K I: Wpływ wykształcenia na rozkład zarobków w Polsce w latach 1988–2013.	7
Paweł S T R A W I Ń S K I, Aleksandra M A J C H R O W S K A, Paulina B R O - N I A T O W S K A: Wage Returns to Different Education Levels. Evidence from Poland	25
Leszek W I N C E N C I A K: Wpływ poziomych i pionowych niedopasowań edukacyjnych na wynagrodzenia	50
Filip C H Y B A L S K I, Edyta M A R C I N K I E W I C Z: Myopic Behaviour and State Involvement in a Pension System: A Cross-section Study for OECD Countries.	68

Miscellanea

Marek R O C K I: Rynkowa wycena absolwentów studiów ekonomicznych w Polsce	89
Ewa G A Ł E C K A - B U R D Z I A K, Leszek K U C H A R S K I: Zniechęcenie i dodatkowi pracownicy na rynku pracy w Polsce	103

Recenzje i omówienia

Michał M O S Z Y Ń S K I, <i>Niemiecki model Społecznej Gospodarki Rynkowej. Perspektywa rynku pracy</i> (rec. Maciej Miszewski)	116
--	-----

*

Dwumiesięcznik „Ekonomista” publikuje oryginalne teksty naukowe w języku polskim i angielskim poświęcone problematyce ekonomicznej. Wszystkie nadesłane teksty zgodne z profilem pisma i jego standardami redakcyjnymi są oceniane przez recenzentów w procedurze *double-blind* i zatwierdzane do druku przez Komitet Redakcyjny.

Czasopismo „Ekonomista” jest indeksowane w Scopus Journal List, Scimago Country Rank i ICI Journals Masters List (Index Copernicus International). Każdy artykuł zawiera streszczenie w języku polskim, angielskim i rosyjskim (wraz ze słowami kluczowymi i kodami JEL), dostępne na stronie redakcyjnej czasopisma. Anglojęzyczne streszczenia są także zawarte w międzynarodowych bazach bibliograficznych Scopus i CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Otwarty dostęp do pełnych tekstów artykułów z zasobów archiwalnych oraz wybranych artykułów z wydań bieżących jest możliwy na stronie redakcyjnej (www.ekonomista.info.pl).

Zgodnie z decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 czerwca 2016 r. za publikacje zamieszczane w „Ekonomiście” przyznaje się 14 pkt.

Contents

Articles

Henryk D O M A Ń S K I: The Effect of Education on Earnings Distribution in Poland, 1988–2013	7
Paweł S T R A W I Ń S K I, Aleksandra M A J C H R O W S K A, Paulina B R O - N I A T O W S K A: Wage Returns to Different Education Levels. Evidence from Poland	25
Leszek W I N C E N C I A K: The Impact of Horizontal and Vertical Educational Mismatches on Wages	50
Filip C H Y B A L S K I, Edyta M A R C I N K I E W I C Z: Myopic Behavior and State Involvement in a Pension System: A Cross-section Study for OECD Countries.....	68

Miscellanea

Marek R O C K I: Market Valuation of the Graduates of Economic Studies in Poland	89
Ewa G A Ł E C K A - B U R D Z I A K, Leszek K U C H A R S K I: Discouraged and Added Workers in the Polish Labour Market	103

Book Reviews

Michał M O S Z Y Ń S K I, <i>Niemiecki model Społecznej Gospodarki Rynkowej. Perspektywa rynku pracy (The German Model of Social Market Economy: Labour Market Perspective)</i> (rev. Maciej Miszewski)	116
---	-----

*

Bimonthly “Ekonomista” publishes original scientific texts written in Polish and English devoted to economic problems. All the received texts consistent with journal profile and its editorial standards are subject to double-blind peer reviews and must be accepted by the Editorial Committee.

Journal “Ekonomista” is included in the Scopus Journal List and ICI Journals Master List (Index Copernicus International) and covered by the Scimago Journal Rank. Each article includes an abstract in Polish, English and Russian (together with key words and JEL codes), which are available on the editorial page. English language abstracts are also reproduced in some international bibliographical bases, such as Scopus and CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Open access to full texts of articles contained in archival resources and selected articles published in current issues is also possible through the editorial page (www.ekonomista.info.pl).

According to the decision of the Minister of Science and Higher Education of 3 June 2016, research papers published in “Ekonomista” are given 14 scores.

Содержание

Статьи

Хенрик Д О М А Н Ь С К И: Влияние уровня образования на заработную плату в Польше в 1988–2013 гг.	7
Павел С Т Р А В И Н Ь С К И, Александра М А Й Х Р О В С К А, Паулина Б Р О Н Я Т О В С К А: Окупаемость образования с учетом величины заработной платы в Польше	25
Лешек В И Н Ц Е Н Ц Я К: Влияние горизонтальных и вертикальных несоответствий в образовании на уровень заработной платы.	50
Филип Х Ы Б А Л Ь С К И, Эдита М А Р Ц И Н К Е В И Ч: Недальновидность поведения граждан и роль государства в пенсионной системе: сравнительный анализ для стран ОЭСР	68

Разное

Марек Р О Ц К И: Рыночная оценка выпускников экономических вузов в Польше	89
Эва Г А Л Е Ц К А - Б У Р Д З Я К, Лешек К У Х А Р С К И: Пассивные и дополнительные работники на рынке труда в Польше	103

Рецензии и обзоры

Михал М О Ш И Н Ь С К И, <i>Немецкая модель социальной рыночной экономики. Перспективы рынка труда</i> (рец. Мачей Мишевски)	116
---	-----

*

Журнал «Экономист» выходит раз в два месяца. В нем содержатся научные тексты по вопросам экономики на польском и английском языке. Все присланные в редакцию тексты, которые соответствуют профилю журнала и его редакционным стандартам, оцениваются рецензентами по процедуре double-blind и утверждаются к печати Редакционным Комитетом.

Журнал «Экономист» индексируется в Scopus Journal List, Scimago Country Rank и ICI Journals Masters List (Index Copernicus International). Каждая статья сопровождается резюме на польском, английском и русском языках, к которым прилагаются ключевые слова и коды JEL. Резюме помещены на редакционной странице журнала. Англоязычные резюме доступны также в международных библиографических базах Scopus и CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Полные тексты статей из архивной базы и избранные статьи из текущих выпусков находятся в открытом доступе на редакционном сайте (www.economista.info.pl).

Согласно постановлению Министерства науки и высшего образования от 3 июня 2016 года за публикацию в журнале «Экономист» присваивается 14 пунктов.

HENRYK DOMAŃSKI*

Wpływ wykształcenia na rozkład zarobków w Polsce w latach 1988–2013

Oddziaływanie wykształcenia na zarobki przyciągało uwagę ekonomistów i socjologów, chociaż interpretują oni te zależności inaczej. Z perspektywy ekonomicznej jest to charakterystyka kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwa, rodzaj inwestycji podejmowanych w celu zwiększenia produktywności, wskaźnik efektywności i zysków. Z punktu widzenia pracowników osiągnięcia edukacyjne są formą kapitału, który powinien się zwrócić (Becker 1964). Z kolei w analizach socjologicznych zależność ta jest interpretowana głównie jako cecha kształtowania się hierarchii społecznej (Becker 1964; Jencks i in. 1972; Taubman i Wales 1974; Solon 1992; Zimmerman 1992; McIntosh 2004; Hanushek i Woessmann 2006).

Jednym z nurtów zainteresowania badaczy są długookresowe tendencje w oddziaływaniu wykształcenia na wielkość zarobków. Sformułowano na ten temat kilka teorii, które mogą być interpretowane kątem punktu widzenia kształtowania się w Polsce gospodarki rynkowej. Artykuł ten jest kontynuacją tego nurtu analiz. Opierając się na badaniach ankietowych prowadzonych w latach 1988–2013, prześledzę zmiany w sile związku między zarobkami a wykształceniem i innymi cechami, które są uwzględniane w analizach nad stratyfikacją społeczną. Pytanie jest następujące: czy odnotowany w latach 90. XX w. wzrost siły tej zależności (Domański 1995; Rutkowski 1996) utrzymuje się nadal, podlega stabilizacji czy może zanika, co mogłoby być m.in. odzwierciedleniem malejącej wartości wyższego wykształcenia, wynikającej z nadprodukcji absolwentów wyższych uczelni w stosunku do potrzeb.

* Prof. dr hab. Henryk Domański – Instytut Filozofii i Socjologii PAN oraz Instytut Badań Edukacyjnych; e-mail: hdomansk@ifispan.waw.pl

1. Założenia teoretyczne

Zmniejszenie się opłacalności wykształcenia mogłoby świadczyć o dysfunkcji systemu społeczno-ekonomicznego, który wkroczył na tory gospodarki rynkowej. Zgodnie bowiem z logiką transformacji gospodarki rynkowej zależność ta powinna się raczej kształtować odwrotnie, tzn. opłacalność wykształcenia powinna się zwiększać. Kierowanie się względami efektywności wymaga wynagradzania według kwalifikacji – w przeciwieństwie do systemu komunistycznego, w którym zasady dystrybucji zarobków były w znacznym stopniu kontrolowane przez władze, kierujące się innymi względami (Nee 1989).

Jak wykazuje Polanyi (1944), głównym świadectwem przechodzenia od społeczeństw tradycyjnych do systemów rynkowych było pojawienie się nowego mechanizmu w postaci uzyskiwania odpowiednio wysokich „zwrotów” za osiągnięcia edukacyjne – mechanizm ten zastępował zasadę dziedziczenia pozycji rodziców. Siła związku wykształcenia z zarobkami miała ulegać wzmocnieniu na kolejnym etapie rozwoju, jakim było przechodzenie do społeczeństw postprzemysłowych. Zróżnicowanie zarobków, a ogólniej ujmując – pozycji społecznej – zaczęło być jeszcze silniej kształtowane przez osiągnięcia edukacyjne, zastępując takie czynniki jak zmysł przedsiębiorczości czy kariera typu „z pucybuta milioner” (Bell 1970). Jedną z konsekwencji oparcia się społeczeństw postprzemysłowych na wiedzy był wzrost roli merytokracji i tworzenie się nowej elity, obejmującej kadry zarządzające i ekspertów.

Hipotezy te uzyskały potwierdzenie w wynikach analiz empirycznych. Prawidłowością jest, że wyższy poziom wykształcenia jest związany z uzyskiwaniem wyższych zarobków, to samo stwierdzono w odniesieniu do zależności poziomu zarobków od kompetencji, kwalifikacji i zdolności jednostek (Harkness, Machin 2009; Chevalier i in. 2004; Dickerson 2005). W analizach dotyczących stratyfikacji społecznej poziom wykształcenia jest traktowany nie tylko jako rodzaj inwestycji i kapitału ludzkiego (Jencks i in. 1972; Featherman, Hauser 1978), lecz także jako formalne kryterium („kredencja”) uwzględniane przez pracodawców przy obsadzaniu pozycji zawodowych i wynagradzaniu za pracę (Collins 1978). Jeszcze innego wyróżnienia dostarcza teoria konfliktów: przebieg kariery edukacyjnej jest utożsamiany tu z mechanizmami selekcji i strategiami kreowanymi przez klasy o wyższym statusie społecznym w celu zachowania uprzywilejowanej pozycji (Bowles, Gintis 1976). Jedną z nowszych interpretacji oferuje postfordyzm. W teorii tej akcentuje się potrzebę elastycznego reagowania na zmiany popytu, co wymaga m.in. przechodzenia od formy zatrudnienia opierającej się na stałych kontraktach do realizacji zadań krótkookresowych. Postfordyzm wymusza zapotrzebowanie na pracowników z kwalifikacjami o szerokim profilu zawodowym. Z tego powodu wykształcenie uzyskiwane w systemie szkolnym uzyskuje większą wartość od specjalistycznych kwalifikacji, uzyskiwanych w ramach firm, co było charakterystyczną cechą fordyzmu (Johnson 1997; DiPirete i in. 2002).

WPLYW WYKSZTAŁCENIA NA ROZKŁAD ZAROBKÓW W POLSCE W LATACH 1988–2013

Streszczenie

Zależność między poziomem wykształcenia i wysokością zarobków jest ważną cechą stratyfikacji społecznej. Opierając się na danych z ankietowych badań rynku pracy, autor analizuje ewolucję tej zależności w Polsce w okresie 1988–2013 dla różnych kategorii pracowników i różnych poziomów wykształcenia (z uwzględnieniem pewnych dodatkowych zmiennych kontrolnych). Wyniki analizy pokazują, że pomimo pewnych fluktuacji zależność między poziomem wykształcenia a zarobkami jest nadal dość silna, a premia płacowa z tytułu wykształcenia pozostaje znaczna. Oznacza to, że rozkład dochodów i stratyfikacja społeczna rozwijają się zgodnie z zasadami funkcjonowania gospodarki rynkowej.

Słowa kluczowe: kapitał ludzki, wykształcenie, struktura płac, stratyfikacja społeczna, nierówności, merytokracja, Polska

JEL: I26, J31

THE EFFECT OF EDUCATION ON EARNINGS DISTRIBUTION IN POLAND, 1988–2013

Summary

The dependence between education and earnings is an important characteristic of social stratification. Using survey data on labour market the author analyses the evolution of this dependence in Poland in the period of 1988–2013 for different employment categories and various education levels (with some other control variables). The results indicate that, despite some fluctuation, the dependence between education levels and earnings is still quite strong and the wage premium for education remains considerable. This suggests that income distribution and social stratification tend to develop according to the functioning principles of a market economy.

Key words: human capital, education, wage structure, social stratification, inequalities, meritocracy, Poland

JEL: I26, J31

ВЛИЯНИЕ УРОВНЯ ОБРАЗОВАНИЯ НА ЗАРАБОТНУЮ ПЛАТУ В ПОЛЬШЕ В 1988–2013 ГГ.

Резюме

Зависимость между уровнем образования и размером заработной платы является важной чертой социальной стратификации. Опираясь на данные анкетных исследований рынка труда, автор анализирует эволюцию этой зависимости в Польше за период 1988–2013 гг. для разных категорий работников и разных уровней образования (с учетом некоторых

дополнительных контрольных переменных). Результаты анализа показывают, что, несмотря на некоторые колебания, зависимость между уровнем образования и заработной платой все еще довольно сильна, а премия в виде более высокой зарплаты благодаря образованию остается значительной. Это означает, что расклад доходов и социальная стратификация развиваются согласно принципам функционирования рыночной экономики.

Ключевые слова: человеческий капитал, образование, структура зарплат, социальная стратификация, неравенство, меритократия, Польша

JEL: I26, J31

PAWEŁ STRAWIŃSKI*,
ALEKSANDRA MAJCHROWSKA**,
PAULINA BRONIATOWSKA***

Wage Returns to Different Education Levels. Evidence from Poland¹

Introduction

The aim of this paper is to analyse changes in the wage premium for different educational levels in Poland in the period 1995–2013. The main focus is placed on vocational education. An OECD (2010) report states that vocational education and training (VET) can play a central role in preparing young people for work, developing the skills of adults, and responding to the labour-market needs of the economy. Despite this role, VET has been unaccountably neglected and marginalised in policy discussions, often being overshadowed by the increasing emphasis on general academic education and the role of schools in preparing students for university education. It has also often been seen as low status by students and the general public. The importance of vocational education has been also underlined by the European Commission, which makes great efforts to improve the quality of training, teachers, trainers and other professionals in the sector, as well as to make courses more relevant to the labour market's needs.²

In 1999, a wide-ranging educational reform was conducted in Poland. This reform had very ambitious goals: improvement of the quality of schools, and popularization of secondary and higher education, as well as providing equal educational opportunities, especially for rural children. The last of these goals was especially emphasised, with aim of reducing differences in educational opportunities between children in rural and urban areas.

* Dr hab. Paweł Strawiński – University of Warsaw; e-mail: pstrawinski@wne.uw.edu.pl

** Dr Aleksandra Majchrowska – University of Łódź; e-mail: aleksandra.majchrowska@uni.lodz.pl

*** Paulina Broniatowska, MA – Warsaw School of Economics; e-mail: pbronia@sgh.waw.pl

¹ The paper was financed by National Science Center grant DEC-2013/09/B/HS4/01304 and National Science Center, Poland grant 2015/19/B/HS4/03231. The authors are thankful to participants of Macromodels 2015 and Warsaw International Economic Meeting conferences, Educational Research Institute seminar and anonymous referees for their helpful comments and suggestions.

² http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/index_en.htm

One effect of the reform has been the changes that have occurred in the educational structure of the population. The most noticeable changes have been noted for people with vocational and tertiary education. The unanticipated result of the reform has been a rapid decline in enrolment at vocational schools. From 1995 to 2013, the percentage of people aged 19 to 30 with vocational education has significantly decreased. Concurrently, the share of the young population with general secondary education has doubled. Significant changes have also been observed with respect to tertiary education: the percentage of the young population having this type of education increased considerably.

The changes in the educational structure have had a significant impact on wage levels. In this paper, we analyse the changes in average wages of young and older workers with different levels of education. To analyse changes in the wage premiums, the Mincerian wage equation framework was used. We aimed particularly to answer the following two questions: Has the rising number of tertiary education graduates lowered the wage premium to higher education? Has the decreasing number of vocational education graduates increased the wage premium to vocational education?

The remainder of this paper is constructed as follows. Section 1 contains a brief description of the educational reform in Poland and its consequences for educational structure. Section 2 comprises a literature review, divided into two parts. The first part is devoted to international empirical evidence of returns to vocational education; the second part focuses specifically on returns to education in Poland. Section 3 presents the data and its limitations, and describes the labour market in Poland. In Section 4, the methodology of the study and its empirical results are presented. Finally, Section 5 provides a summary of the study's findings and its conclusion.

1. Educational reform in Poland in 1999 and its consequences

Before 1999, a two-tier educational system existed in Poland. The first level comprised eight years of obligatory primary school; the second consisted of secondary schooling, divided into two possible tracks (see Table 1):

- a general track, this being a four-year general secondary school programme (called 'lyceum'); or
- a vocational track, with either a three-year basic vocational school or a five-year secondary vocational school programme (technical school).

In other words, students' primary and secondary educational path lasted either 11 or 13 years, depending on their track choice. The direction and duration of secondary education had to be decided at the end of primary school, at the age of 15. Importantly, the vocational path was previously more prevalent than general secondary school education (Herbst and Wojciuk, 2014).

- Roszkowska S., Majchrowska A., *Premia z wykształcenia i doświadczenia zawodowego według płci w Polsce*, NBP, „Materiały i Studia” 2014, No. 302, Warszawa.
- Strawiński P., *Czy opłaca się studiować. Wyniki modelu inwestycyjnego*, „Ekonomista” 2008, No. 4, 535–553.
- Strawiński P., *Zwrot z inwestowania w wykształcenie wyższe*, „Ekonomista” 2006, No. 6, 805–821.
- Szreder M., Kalisiak K., Białowąs K., Szapiro T., *Premia płacowa z wykształcenia wyższego według kierunku studiów*, „Ekonomista” 2012, No. 5, 555–576.
- Zahorska M., *Sukcesy i porażki reformy edukacji*, „Przegląd Socjologiczny” 2009, No. 58, 119–142.

ZWROT PŁACOWY Z WYKSZTAŁCENIA W POLSCE

Streszczenie

Celem artykułu było przeanalizowanie zmian w premii płacowej uzyskiwanej przez pracowników z tytułu wykształcenia w Polsce w latach 1995–2013. W okresie tym nastąpiły duże zmiany w strukturze zatrudnienia rozpatrywanej według poziomu i typu wykształcenia. Udział pracowników z wyższym wykształceniem znacznie wzrósł, a udział pracowników z podstawowym wykształceniem zawodowym znacznie zmalał. Autorzy oszacowali relatywną premię płacową z różnych rodzajów i poziomów wykształcenia, stosując standardowe równanie płac typu Mincer. Wyniki wskazują, że zachodzące ostatnio zamiany w strukturze zatrudnienia mają ważne konsekwencje w zakresie struktury płac. W szczególności wejście na rynek pracy wielu młodych ludzi z wyższym wykształceniem spowodowało spadek relatywnego poziomu ich wynagrodzeń. Jednocześnie wyraźny spadek liczby absolwentów szkół zawodowych i niedobór pracowników w niektórych zawodach pociągnęły za sobą wzrost relatywnego poziomu płac w tej grupie pracowników. Wyniki tej analizy są istotne dla polityki edukacyjnej w Polsce.

Słowa kluczowe: ekonomia edukacji, premia płacowa, zwrot płacowy z wykształcenia, kształcenie, Polska

JEL: I21, I26, J24, J31.

WAGE RETURNS TO DIFFERENT EDUCATION LEVELS. EVIDENCE FROM POLAND

Summary

The aim of the paper is to analyse the changes in the wage premiums for workers with different types and levels of education in Poland in 1995–2013. Important changes regarding the educational structure of employees have taken place during this period. The share of employed with tertiary education has significantly increased and the share of employed with basic vocational education substantially decreased. The relative returns to different types and levels of education were estimated using a standard Mincerian wage equation framework. The results indicate that recent changes in the structure of employment have important implications for wage structure. In particular, the entry of many young workers

with tertiary education into the labour market has resulted in a decline in the relative level of wages they receive. On the other hand, a noticeable decrease in the number of vocational education graduates and deficits in the labour supply in some occupations have translated into an increase in relative wages for this type of workers. The results are important for educational policy in Poland.

Key words: educational economics, wage premium, returns to education, education, Poland

JEL: I21, I26, J24, J31.

ОКУПАЕМОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ С УЧЕТОМ ВЕЛИЧИНЫ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ В ПОЛЬШЕ

Резюме

Статья посвящена анализу изменений в области окупаемости образования через заработную плату в Польше в 1995–2013 гг. В этот период произошли большие изменения в структуре занятости по уровню и типу образования. Доля работников с высшим образованием значительно увеличилась, а доля работников с неполным средним профессиональным образованием значительно уменьшилась. Авторы оценили относительную премию, получаемую в зарплате при различных видах и уровнях образования, применяя стандартное уравнение зарплат типа Минцера. Результаты показывают, что происходящие в последнее время изменения в структуре занятости имеют важные последствия в области структуры зарплат. В частности, появление на рынке труда большого количества молодых людей с высшим образованием привело к падению относительного уровня их вознаграждения. С другой стороны, заметное понижение количества выпускников профессиональных школ и недостаток работников в некоторых профессиях повлекли за собой рост относительного уровня зарплат в этой группе работников. Результаты этого анализа имеют существенное значение для политики в области образования в Польше.

Ключевые слова: экономика образования, премия в области зарплат, окупаемость образования с учетом заработной платы, образование, Польша

JEL: I21, I26, J24, J31

LESZEK WINCENCIAK*

Wpływ poziomych i pionowych niedopasowań edukacyjnych na wynagrodzenia¹

Wprowadzenie

Niedopasowania kwalifikacyjne (*qualification mismatch*) są we współczesnych gospodarkach zjawiskami powszechnie obserwowanymi. Brak dopasowania (w różnych płaszczyznach) między popytem na pracę a jej podażą prowadzi do powstania bezrobocia o charakterze strukturalnym, a w przypadku osób zatrudnionych rodzi sytuację, w której obserwujemy pracę nie w swoim zawodzie, poniżej bądź powyżej kwalifikacji, nie w pełni wynagradzaną itd. Duża skala niedopasowań jest problemem zarówno na poziomie mikroekonomicznym (dla poszczególnych pracowników, ich pracodawców), jak i makroekonomicznym (efektywność alokacyjna zasobów w skali całej gospodarki).

Niedopasowanie kwalifikacyjne rozumiemy jako różnicę między poziomem kwalifikacji posiadanych przez pracowników oraz wymaganych przez rodzaj pracy przez nich wykonywanej. Szacunki wielu ośrodków badawczych, w tym np. OECD (2011) wskazują, że przeciętnie co czwarty pracownik posiada kwalifikacje wyższe niż wymagane dla wykonywanej pracy, a około co piąty nie posiada kwalifikacji wystarczających.

Mierzenie skali niedopasowań, jak wskazuje analiza literatury przedmiotu, jest dość kłopotliwe, a stosowane sposoby pomiaru często nie dają się porównywać między sobą, co znacznie utrudnia interpretację otrzymywanych wyników. W niniejszym artykule będziemy się posługiwać terminem niedopasowania edukacyjnego, które jest określone przez subiektywną ocenę respondenta. Niedopasowanie o charakterze pionowym (wertykalnym) jest definiowane jako występowanie niezgodności po-

* Dr Leszek Wincenciak – Uniwersytet Warszawski, Wydział Nauk Ekonomicznych; e-mail: lwincenciak@wne.uw.edu.pl

¹ Artykuł powstał w ramach realizacji projektu „Wartość prywatna i stopa zwrotu z wykształcenia wyższego w Polsce” o nr 2015/19/B/HS4/03232 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

między poziomem wykształcenia, który dany respondent aktualnie posiada, a tym, który uważa za najbardziej odpowiedni dla aktualnie wykonywanej pracy. Niedopasowanie poziome (horyzontalne) definiowane wyłącznie dla populacji absolwentów szkół wyższych (I i II stopień studiów lub studiów jednolitych) odpowiada sytuacji, gdy respondent deklaruje, iż kierunkiem studiów najbardziej odpowiednim dla wykonywanej pracy jest inny kierunek niż ten, który faktycznie ukończył.

Zasadniczym celem niniejszego artykułu jest analiza wpływu niedopasowań o charakterze wertykalnym i horyzontalnym na wynagrodzenia. Do realizacji tego celu zostały wykorzystane dane, które zostały zebrane w 2014 r. ramach specjalnego projektu badawczego Instytutu Badań Edukacyjnych, realizowanego przez zespół naukowy Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego – „Społeczne i ekonomiczne uwarunkowania wyborów osób w wieku 19–30 lat dotyczących studiowania”. Zebrane dane o ścieżkach edukacyjnych oraz losach zawodowych absolwentów umożliwiają oszacowanie modelu ekonometrycznego, który pozwala na ocenę istotności wpływu omawianych niedopasowań edukacyjnych na osiąganą wynagrodzenia, a zatem na stopę zwrotu z wykształcenia. Artykuł składa się z kilku wyróżnionych części. Na początku jest przedstawiony krótki przegląd literatury przedmiotu. W kolejnej części jest omówiony zbiór danych wykorzystywanych do badania. Ostatnia część artykułu zawiera opis zastosowanej metodologii, modelu oraz osiągniętych wyników. Artykuł kończy się podsumowanie.

1. Przegląd literatury

Badania determinant wynagrodzeń mają w ekonomii bardzo długą tradycję, zapoczątkowaną pracami Mincera (1974, 1994). W teorii kapitału ludzkiego (Becker 1962; Schultz 1961) oraz teorii sygnalizacji (Spence 1973) wskazuje się na kluczowe znaczenie wykształcenia (jako czynnika podnoszącego wydajność pracy lub będącego sygnałem o posiadaniu większych zdolności) jako determinanty poziomu płac. Wykształcenie generuje zatem pozytywne stopy zwrotu, co było wielokrotnie udowodnione empirycznie.

O ile zdobywanie wykształcenia generuje pozytywne stopy zwrotu, to jednak od lat 70. XX w. zaczęto obserwować nasilające się zjawisko tzw. przeedukowania (Freeman 1976), które jest w dużej mierze przejawem niespójności cyklu kształcenia oraz cyklu gospodarczego (wpływającego na okresowe fluktuacje w popycie na pracę – także, a może zwłaszcza, w przekroju edukacyjnym). Przeedukowanie skutkuje tym, że okresowo zmniejszają się stopy zwrotu z kształcenia, co oddziałuje z kolei na podaż pracy i motywację do dalszego kształcenia w kolejnych kohortach.

Zjawisko niedopasowań edukacyjnych możemy interpretować w kategoriach informacji zwrotnej płynącej z rynku pracy do sektora edukacji. Duża skala niedopasowania wertykalnego, np. zbyt duża liczba absolwentów z wykształceniem wyższym, jest sygnałem dla kolejnych kohort o tym, że należy dokładniej rozważyć decyzję o podejmowaniu dalszego kształcenia. Z kolei rosnący popyt na wyższe

- OECD, *OECD Employment Outlook 2011*, OECD Publishing, Paris 2011.
- Ortiz L., Kucel A., *Do Fields of Study Matter for Over-education? The Cases of Spain and Germany*, „International Journal of Comparative Sociology” 2008, nr 49(4–5).
- Puhani P., *The Heckman Correction for Sample Selection and its Critique*, „Journal of Economic Surveys” 2000, tom 14, nr 1.
- Quintini G., *Over-qualified or Under-skilled: A Review of Existing Literature*, „OECD Social, Employment, and Migration Working Papers” 2011, nr 121.
- Salas-Velasco M., *Private Returns to an University Education: An Instrumental Variables Approach*, „Higher Education” 2006, nr 51(3).
- Schultz T.W., *Investment Human Capital*, „American Economic Review” 1961, tom 51(1).
- Spence M., *Job Market Signaling*, „The Quarterly Journal of Economics” 1973, tom 87(3).
- Tsai Y., *Returns to Overeducation: A Longitudinal Analysis of the US Labor Market*, „Economics of Education Review” 2010, nr 29(4).
- Verdugo R., Verdugo N., *The Impact of Surplus Schooling on Earnings: Some Additional Findings*, „Journal of Human Resources” 1989, nr 24(4).
- Wincenciak L., *Educational Mismatches and Earnings in Poland: Are Graduates Penalised for being Overeducated?*, „Ekonomia. Rynek, Gospodarka, Społeczeństwo” 2016, nr 46.
- Wincenciak L., *Wpływ niedopasowań kwalifikacyjnych na wynagrodzenia absolwentów w Polsce*, „Polityka Społeczna” 2016, nr 3(504).

WPŁYW POZIOMYCH I PIONOWYCH NIEDOPASOWAŃ EDUKACYJNYCH NA WYNAGRODZENIA

Streszczenie

Celem artykułu jest oszacowanie wpływu niedopasowań o charakterze poziomym (poziom wykształcenia formalnie ten sam co wymagany na danym stanowisku, lecz inny co do kierunku) oraz pionowym (różnica w poziomie wykształcenia posiadanego w stosunku do wymaganego dla danego rodzaju pracy) na wynagrodzenia absolwentów szkół w Polsce. Źródłem danych jest duży zbiór danych ankietowych zgromadzony w 2014 r. w ramach projektu prowadzonego w Instytucie Badań Edukacyjnych. W badaniu empirycznym wykorzystano model wynagrodzeń oparty na równaniu płac Mincera z korektą Heckmana ze względu na nielosową próbę osób pracujących. Wyniki badania wskazują, że istnieje ujemna premia płacowa z tytułu niedopasowań o charakterze poziomym – tym większa, im większa jest skala tego niedopasowania. Natomiast w przypadku niedopasowań o charakterze pionowym istnieje dodatnia premia płacowa związana z faktem posiadania wykształcenia niższego niż wymagane w aktualnie wykonywanej pracy (*undereducation*) oraz ujemna premia związana z faktem wykonywania pracy, która wymaga wykształcenia o poziomie niższym niż aktualnie posiadane (*overeducation*).

Słowa kluczowe: niedopasowania kwalifikacyjne, płace, absolwenci

Kody JEL: J24, J31, J41.

THE IMPACT OF HORIZONTAL AND VERTICAL EDUCATIONAL MISMATCHES ON WAGES

Summary

The aim of the article was to assess the impact of horizontal and vertical educational mismatches on wages of various school graduates in Poland. (Horizontal mismatch is understood as formally the same educational level as required for the given job while vertical mismatch denotes another educational level than required for the given job, meaning undereducation or overeducation). The data source was a large set of survey data collected in 2014 under a research project „Social and economic determinants of choices made by persons at the age between 19 and 30 years concerning studying”, conducted in the Institute of Education Research. In the empirical research, a remuneration model was used based on Mincer’s equation, with Heckman’s correction because of non-random sample of employed. The results indicate that there exists a negative wage premium due to horizontal mismatch, which is the larger, the larger the mismatch is. In the case of vertical mismatch, there is a positive wage premium due to undereducation and a negative wage premium due to overeducation.

Key words: skill mismatches, wages, graduates

JEL: J24, J31, J41

ВЛИЯНИЕ ГОРИЗОНТАЛЬНЫХ И ВЕРТИКАЛЬНЫХ НЕСООТВЕТСТВИЙ В ОБРАЗОВАНИИ НА УРОВЕНЬ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ

Резюме

В статье проводится оценка влияния несоответствий горизонтального характера (уровень образования формально отвечает требованиям данной должности, но другой по направлению) и вертикального характера (разница в уровне имеющегося образования по отношению к требуемому для данного вида работы) на вознаграждение выпускников школ в Польше. Источником информации является большой ресурс анкетных данных, собранных в 2014 г. в рамках проекта, проводимого в Институте исследований образования. В эмпирическом исследовании была использована модель вознаграждения, рассчитанная с помощью уравнения заработной платы Минцера с корректировкой Хекмана из-за неслучайной выборки работающих лиц. Результаты исследования указывают на наличие отрицательной премии в зарплате из-за несоответствий горизонтального характера, которая находится в линейной зависимости от величины несоответствия. В случае несоответствий вертикального характера существует положительная премия в зарплате, связанная с более низким, чем того требует данная должность, уровнем образования (undereducation), а также отрицательная премия, связанная с выполнением работы, которая требует более низкого уровня образования, чем то, которое имеет работник (overeducation).

Ключевые слова: несоответствия в области квалификации, зарплата, выпускники

JEL: J24, J31, J41

FILIP CHYBALSKI*,
EDYTA MARCINKIEWICZ**

Myopic Behaviour and State Involvement in a Pension System: A Cross-section Study for OECD Countries¹

Introduction

Many countries have been reforming their pension systems as a result of deteriorating demographics and ageing populations. The directions of these reforms vary between countries and some of them lead to more social and others to more liberal pension systems. However, despite the increasing role of voluntary participation in some pension systems, the public part of the system, i.e. that based on mandatory participation, is maintained.

As argued by Barr and Diamond (2006), policy designing pension system must account at least for three sets of market imperfections. The first one are myopic and/or imperfectly informed people. The other two are the missing markets and progressive taxation. In our paper, we focus on myopia as the main reasoning behind the obligation imposed by the state to participate in a pension system. This behavioral bias is indicated in the literature as the main justification for social security programs (for a review see Findley and Caliendo, 2008). The problem of myopia exists when an agent does not save or under-saves for retirement, which can result in the individual being in a poor economic situation in old age. To avoid the negative effects of myopia on the aggregate level, the state plays a role in a pension system, however this role varies between countries.

The problem how much the state should be involved in decisions dealing with saving for retirement and to what extent they should be a matter of individual

* Dr hab. Filip Chybalski – Professor, Lodz University of Technology, Department of Management; e-mail: filip.chybalski@p.lodz.pl

** Dr Edyta Marcinkiewicz – Lodz University of Technology, Department of Management; e-mail: edyta.marcinkiewicz@p.lodz.pl

¹ This paper forms part of the project funded by the National Science Centre under grant number DEC-2014/15/D/HS4/01238.

choices is the subject of wide academic discussion. Many economists representing even completely divergent views on the role of the state in an economy, like e.g. Hayek and Stiglitz, are of the opinion that a public pension system should ensure only minimal benefits, as highly adequate, generous benefits ensured by the state can generate many inefficiencies (see Hayek, 1960; Stiglitz, 2000). On the one hand, there are adverse social effects of myopic behavior, such as poverty in older cohorts, and on the other hand, many undesirable consequences of mandating participation in a pension system can emerge. As argued by Whitehouse (2013), there are several arguments against compulsion in a pension system: (1) it provides a target replacement rate which may lead to over-saving and limit individual welfare decisions, (2) it crowds out other forms of savings, which are more rational from the agent's perspective, (3) it may discourage people from working, as pension contributions are often perceived as a component of a tax wedge, (4) it crowds out voluntary savings in the third pillar which otherwise could be greater than mandatory savings, and as result it may lower the replacement rate. The scope of state involvement in the process of saving for retirement that determines the division into liberal and social pension systems also depends on pension system objectives, i.e. poverty alleviation and consumption smoothing and their priority.

The goal of this paper is to study whether the relationships between agents' participation in voluntary pension schemes and some pension system features regarding its public and mandatory character as well as its current and predicted generosity suggest that the myopia is observed. Our paper contributes to the literature in two ways. First, it adds to a relatively small number of studies that verify the myopia hypothesis from a pension policy perspective, i.e. as a rationale for imposing a mandatory pension system. However, given that contemporary pension systems have a mandatory part, the question that the policy makers face is not whether to mandate or not, but what the optimal scope of compulsion in retirement savings is. Second, in our study we apply a new empirical approach. The majority of prior studies on myopia are based on theoretical models, analyses of survey micro data for a single country or psychological experiments. Our study is conducted at a macro level, as it involves aggregated cross-sectional data for over 20 OECD countries. We use OECD and Eurostat data from the period 2011–2013 and employ regression modeling as well as agglomerative hierarchical clustering and k -means clustering to test the above-mentioned relationship. The results of the research could indicate some further directions for pension policy aimed at increasing or maintaining a predominant role of the state in a pension system.

This paper is structured as follows. In the first section, we describe the phenomenon of myopia in pension decisions and present a literature review on the previous empirical studies on myopia. The second section features the theoretical grounds for our empirical approach. In the next two sections, we introduce the research methodology and results of the empirical analysis. The paper ends with synthetic conclusions.

- Marcinkiewicz E., Chybalski F., *A New Proposal of Pension Regimes Typology: Empirical Analysis of the OECD Countries*, “Journal of Economic Policy Reform” 2017, <http://dx.doi.org/10.1080/17487870.2016.1276454>.
- McConnell M., *Behavioral Economics and Aging*, “The Journal of the Economics of Aging” 2013, No. 1–2.
- Mitchell O., Utkus S., *Lessons from Behavioral Finance for Retirement Plan Design*, Philadelphia, Pension Research Council Working Paper 2003–6, 2003.
- Modigliani F., Brumberg R.H., *Utility Analysis and the Consumption Function: an Interpretation of Cross-section Data*, in: *Post-Keynesian Economics*, ed. K.K. Kurihara, Rutgers University Press, New Brunswick 1954.
- OECD, *Pensions at a Glance 2015. OECD and G20 Indicators*, OECD Publishing, Paris 2015.
- Powell M., Barrientos A., *Welfare Regimes and the Welfare Mix*, “European Journal of Political Research” 2004, No. 43.
- Schwarz A., *Pension System Reforms*, World Bank, SP Discussion Paper No. 0608, 2006.
- Scruggs L., *The Generosity of Social Insurance, 1971–2002*, “Oxford Review of Economic Policy” 2006, No. 22(3).
- Shaviro D., *Multiple Myopias, Multiple Selves, and the Under-Saving Problem*, NYU Center for Law, Economics and Organization, Law & Economics Research Paper Series, Working Paper, No. 14–19, 2014.
- Simonovits A., *When are Voluntary Pensions Indifferent?*, “Economics Letters” 2011, No. 111.
- Stiglitz J., *Economics of the Public Sector*, W.W. Norton & Company, New York, 2000.
- Tapia W., Yermo J., *Implications of Behavioural Economics for Mandatory Individual Account Pension Systems*, OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions 11, 2007.
- Van de Ven J., *The Effects of Myopia on Pension Decisions*, London, National Institute of Economic and Social Research Discussion Paper 356, 2010.
- Ward J.H., *Hierarchical Grouping to Optimize an Objective Function*, “Journal of the American Association” 1963, No. 58(301).
- Webb R., Watson D., Ring P., Bryce C., *Pension Confusion, Uncertainty and Trust in Scotland: An Empirical Analysis*, “Journal of Social Policy” 2014, No. 43(3).
- Whitehouse E., *Policies to Encourage Private Pension Savings: Evidence from OECD Countries*, in: *Matching Contributions for Pensions: a Review of International Experience*, ed. R. Hinz, R. Holzmann, D. Tuesta, N. Takayama, World Bank, Washington DC, 2013.

KRÓTKOWZROCZNOŚĆ W ZACHOWANIACH JEDNOSTEK A ROLA PAŃSTWA W SYSTEMIE EMERYTALNYM: ANALIZA PORÓWNAWCZA DLA KRAJÓW OECD

Streszczenie

Autorzy starają się odpowiedzieć na pytanie, czy obciążenie behawioralne, jakim jest krótkowzroczność (myopia) w zakresie indywidualnych decyzji emerytalnych faktycznie występuje i uzasadnia istotną rolę państwa w systemie emerytalnym w celu zapewnienia odpowiedniej adekwatności dochodowej. Analizie poddają zależność pomiędzy uczestnictwem obywateli w dobrowolnych planach emerytalnych i wybranymi cechami systemu

emerytalnego, charakteryzującymi jego publiczny i obowiązkowy charakter, jak również jego obecną i oczekiwaną hojność. Przeprowadzone badanie empiryczne obejmuje ponad 20 krajów OECD i oparte jest na danych przekrojowych z okresu 2011–2013. Wykorzystano w nim metody modelowania ekonometrycznego oraz wielowymiarowej analizy statystycznej. Uzyskane wyniki wskazują, że dane zagregowane do poziomu makro nie potwierdzają występowania zjawiska myopii w decyzjach emerytalnych. W krajach z mniej hojnymi systemami emerytalnymi uczestnictwo osób pracujących w dobrowolnych planach emerytalnych jest bardziej powszechne. To sugeruje, że ludzie przyzwyczajają się do obowiązującego w danym kraju systemu emerytalnego i uwzględniają jego hojność i relację między publicznym i prywatnym segmentem w podejmowanych decyzjach o uczestnictwie w dobrowolnych planach emerytalnych. Dlatego myopia nie może być argumentem wspierającym dominującą rolę państwa w systemie emerytalnym. Dotyczy to zarówno publicznego zarządzania systemem emerytalnym, jak i szerokiego zakresu obowiązkowego systemu emerytalnego. Uzyskane wyniki nie kwestionują roli państwa w zabezpieczeniu emerytalnym, stanowią tylko argument za jej racjonalizacją.

Słowa kluczowe: krótkowzroczność, emerytury, oszczędności, wyglądanie konsumpcji, OECD

JEL: H55, E21, E03, O57

MYOPIC BEHAVIOUR AND STATE INVOLVEMENT IN A PENSION SYSTEM: A CROSS-SECTION STUDY FOR OECD COUNTRIES

Summary

The study tries to verify whether the behavioural bias called myopia actually exists in pension decisions taken by individual agents, thus justifying significant state involvement in a pension system to ensure income adequacy. The authors examine the relationship between agent participation in voluntary pension schemes and some pension system features regarding its public and mandatory character as well as its current and predicted generosity. The empirical research involves aggregated cross-sectional data for over 20 OECD countries. Regression modeling as well as agglomerative hierarchical clustering and k-means clustering is employed to test the above-mentioned relationship. The results, suggest that aggregate data do not confirm the existence of myopia on pension decisions. In countries with less generous pension systems, voluntary schemes are more popular and better covered by working population. This suggests that people adapt to the pension system in their country and take its generosity as well as the relation between public and private character into account when deciding about the participation in voluntary pension schemes. Therefore, myopia may not support a greater state's involvement in a pension system. This refers to both public management of the pension system as well as the broad scope of obligatory pension schemes. The results do not question the role of the state in a pension system, they deliver only an argument in favor of the rationalization of this role.

Key words: myopia, pension, saving, consumption smoothing, retirement, OECD

JEL: H55, E21, E03, O57

НЕДАЛЬНОВИДНОСТЬ ПОВЕДЕНИЯ ГРАЖДАН И РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДЛЯ СТРАН ОЭСР

Резюме

Авторы пытаются ответить на вопрос, насколько такая черта характера как недальновидность (миопия) при принятии индивидуального решения по обеспечению себя на старость, имеет значение и дает право государству играть существенную роль в построении пенсионной системы. В статье анализируется зависимость между участием граждан в добровольных планах по накоплению средств на будущую пенсию и специфическими свойствами пенсионной системы, определяющими ее всеобщий и обязательный характер, а также нынешнюю и ожидаемую величину выплат. Проведенное эмпирическое исследование опирается на многомерные данные за период 2011–2013 годы из более чем 20-ти стран ОЭСР. В нем были использованы методы эконометрического моделирования и многомерного статистического анализа. Полученные результаты указывают, что данные, агрегированные до уровня макро, не подтверждают наличия явления миопии в решениях относительно пенсий. Участие работников в добровольных планах по накоплению средств на будущую пенсию является более массовым в странах, где пенсионные выплаты невелики. Это говорит о том, что люди привыкают к действующей в данной стране пенсионной системе, учитывают ее возможности, соотношение между публичным и частным сегментами и на основании этого принимают решения относительно участия в добровольных пенсионных планах. Именно поэтому миопия не может быть аргументом, доказывающим необходимость доминирующей роли государства в пенсионной системе. Это касается как публичного управления пенсионной системой, так и широты диапазона обязательной пенсионной системы. Полученные результаты не оспаривают роли государства в плане пенсионного обеспечения, а являются аргументом в пользу ее рационализации.

Ключевые слова: недальновидность, пенсии, сбережения, выравнивание потребления, ОЭСР

JEL: H55, E21, E03, O57

MAREK ROCKI*

Rynkowa wycena absolwentów studiów ekonomicznych w Polsce

Wstęp

Dane dotyczące polskiego szkolnictwa wyższego wskazują na jego znaczące zróżnicowanie praktycznie pod każdym względem: począwszy od wielkości uczelni mierzonej liczbą pracowników lub liczbą studentów, poprzez jakość kształcenia badaną przez Polską Komisję Akredytacyjną (PKA), po rynkową wycenę absolwentów zawartą w danych ZUS, a przedstawioną w raportach generowanych z „Ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych” (dalej: ELA). Jednocześnie wspomniane wyżej dane mają zróżnicowany charakter: od prostych zbiorów liczb (pracownicy ogółem, nauczyciele akademicy, studenci, doktoranci itp.) dotyczących jednego momentu w czasie, poprzez zagregowane dane dotyczące grup absolwentów (na podstawie danych ZUS) i roku od ukończenia studiów odnoszone do hipotetycznych populacji zamieszkujących powiaty, w których są płacone składki ZUS absolwentów, aż po dane z szeregu lat w przypadku raportów PKA (oceny dokonywane są cyklicznie i systematycznie, ale mają „ważność” na czas określony w uchwale Prezydium PKA).

Dane zawarte w raportach z Ekonomicznych Losów Absolwentów dają możliwość przeprowadzenia analiz wskazujących na przyczyny zróżnicowanej oceny absolwentów na rynku pracy. Pośrednio wyniki takich analiz mogą wskazać na źródła niedopasowania oferty programowej polskich uczelni do potrzeb rynku pracy. Na takie niedopasowanie zwraca uwagę m.in. raport OECD i Ministerstwa Rozwoju (*Przeglądy gospodarcze OECD: Polska 2016*). Wskazano w nim na znaczące straty płacowe wynikające ze zbyt wysokich kwalifikacji. Straty te wynikają m.in. z podejmowania przez absolwentów uczelni wyższych pracy niezgodnej z ich formalnym wykształceniem, a jednocześnie niewymagającej wykształcenia wyższego.

* Prof. dr hab. Marek Rocki – Rektor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; e-mail: roma@sgh.waw.pl

Bezpośrednim celem niniejszego artykułu jest analiza danych o wynagrodzeniach absolwentów rocznika 2014 polskich uczelni prowadzących kierunki ekonomiczne i wskazanie czynników różnicujących ich wynagrodzenia¹. Wynagrodzenia mogą przy tym być traktowane jako rynkowa wycena absolwentów dokonywana przez pracodawców. Wyższe przeciętne wynagrodzenia absolwentów danej uczelni czy danego kierunku wskazują na lepsze oceny kompetencji i przygotowania do podjęcia pracy.

Przedmiotem analiz są jedynie „klasyczne” kierunki ekonomiczne, tzn.: ekonomia, finanse i rachunkowość, informatyka i ekonometria, międzynarodowe stosunki gospodarcze i zarządzanie (dalej oznaczane skrótami: E, FiR, IiE, MSG, Z) oraz ich mutacje występujące w niektórych uczelniach – np. kierunek: finanse, inwestycje i rachunkowość (FIiR) prowadzony przez Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz kierunek metody ilościowe w ekonomii i systemy informatyczne (MIiSI) prowadzony w SGH².

Ważnym ograniczeniem wnioskowania na podstawie ELA jest to, że dane zgromadzone w zbiorze nie zawierają informacji o ewentualnej pracy absolwentów przed studiami oraz podczas studiów. Z tego powodu w analizach pominięto absolwentów studiów niestacjonarnych, bo z natury rzeczy większość z nich pracowała podczas studiów. Pominięto także absolwentów studiów I stopnia, bo jak wynika z danych zawartych w bazie ELA, tylko 8,5% absolwentów studiów I stopnia było z kierunków, których absolwenci byli zarejestrowani w ZUS w ponad 75%. Oznacza to bowiem, że większość absolwentów studiów I stopnia podejmowało dalszą naukę.

W analizach pominięto także osoby, które podjęły samozatrudnienie. Wynika to z braku możliwości określenia wynagrodzeń tych osób, ze względu na brak związku pomiędzy składkami odprowadzanymi przez te osoby a ich zarobkami³.

1. Przedmiot analiz i źródło danych

Źródłem informacji wykorzystanych w niniejszych analizach jest „Ogólnopolski system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych” (ELA). Dane zawarte w raportach generowanych przez ELA dotyczą obecnie (maj 2017 r.) studentów, którzy ukończyli studia w roku 2014. Okres objęty badaniem obejmuje czas do 30 września 2015 r. Głównym źródłem informacji systemowych są dane administracyjne pochodzące z systemu Zakładu Ubezpieczeń

¹ Analiza czasu poszukiwania pracy przez absolwentów kierunków ekonomicznych jest zawarta w artykule autora pt.: „Ocena dopasowania oferty dydaktycznej kierunków ekonomicznych do potrzeb rynku pracy na podstawie czasu poszukiwania pracy przez absolwentów” (Rocki 2017a, s. 156–168).

² Należy wskazać, że kierunek MIiSI – w odróżnieniu od IiE w pozostałych uczelniach – sklasyfikowany jest jako międzyobszarowe studia międzydziedzinowe.

³ Analiza samozatrudnienia absolwentów rocznika 2014 wszystkich polskich uczelni jest zawarta w artykule autora pt. „Samozatrudnienie absolwentów polskich uczelni rocznika 2014” (Rocki 2017b).

Bibliografia

- Rocki M., *Ocena dopasowania oferty dydaktycznej kierunków ekonomicznych do potrzeb rynku pracy na podstawie czasu poszukiwania pracy przez absolwentów*, „Handel Wewnętrzny” 2017a, nr 4(369).
- Rocki M., *Samozatrudnienie absolwentów polskich uczelni rocznika 2014*, „e-Mentor” 2017b, nr 4.
- Rozporządzenie w sprawie warunków prowadzenia studiów*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2016.
- Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 – drugi wariant. Raport cząstkowy przygotowany przez konsorcjum: Ernst & Young Business Advisory, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową*, Warszawa 2010.

RYNKOWA WYCENA ABSOLWENTÓW STUDIÓW EKONOMICZNYCH W POLSCE

Streszczenie

Artykuł zawiera analizę wynagrodzeń absolwentów rocznika 2014 polskich uczelni prowadzących studia na kierunkach ekonomicznych oraz wskazuje niektóre czynniki różnicujące ich wynagrodzenia. Analiza oparta jest na danych pochodzących z raportów generowanych w ramach „Ogólnopolskiego systemu monitorowania losów absolwentów szkół wyższych”. Dane te wskazują, że najwyższe wynagrodzenia uzyskują absolwenci uczelni ekonomicznych (zwłaszcza publicznych). Okazuje się też, że oferta studiów ekonomicznych ze strony innych typów uczelni, a w szczególności uczelni uniwersyteckich i techniczno-przyrodniczych (poza nielicznymi wyjątkami), nie odpowiada potrzebom rynku pracy, o czym świadczą relatywnie niskie wynagrodzenia uzyskiwane przez ich absolwentów.

Słowa kluczowe: kształcenie ekonomistów, uczelnie wyższe, wynagrodzenia, Polska

JEL: A23, J29

MARKET VALUATION OF GRADUATES OF ECONOMIC STUDIES IN POLAND

Summary

The article contains an analysis of the remuneration received by the 2014 graduates of the Polish schools conducting economic education on tertiary level; it also indicates some factors responsible for wage differentiation observed among them. The analysis is based on the data taken from the reports generated in the framework of the “Polish system of monitoring the fates of college graduates”. The data indicate that the highest wages are obtained by the graduates of economic schools (notably public). It also turns out that economic courses offered by other types of schools, particularly general universities and

technical or natural science schools (with few exceptions) do not match the needs of labour markets, as reflected in relatively low wages received by their graduates.

Key words: economic education, universities, wages, Poland

JEL: A23, J29

РЫНОЧНАЯ ОЦЕНКА ВЫПУСКНИКОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ВУЗОВ В ПОЛЬШЕ

Резюме

Статья содержит анализ величины заработной платы выпускников 2014 года экономических факультетов польских вузов и указывает на некоторые факторы, приводящие к дифференциации их доходов. Автор использовал информацию, содержащуюся в отчетах, генерируемых в рамках «Всепольской системы мониторинга судеб выпускников вузов». Эти данные указывают, что самую высокую заработную плату получают выпускники чисто экономических вузов (особенно государственных). Программы обучения экономическим специальностям, предлагаемые другими типами вузов, особенно университетов, а также технических и природоведческих вузов (кроме немногочисленных исключений), не отвечают потребностям рынка труда, о чем свидетельствуют относительно низкие зарплаты их выпускников.

Ключевые слова: обучение экономистов, вузы, заработная плата, Польша

JEL: A23, J29

EWA GAŁECKA-BURDZIAK*,
LESZEK KUCHARSKI**

Zniechęceni i dodatkowi pracownicy na rynku pracy w Polsce¹

Wprowadzenie

W artykule charakteryzujemy przepływy pomiędzy zasobem siły roboczej a zasobem osób zniechęconych bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia w Polsce. Zakładamy, iż przepływ z zasobu bezrobotnych do zasobu zniechęconych może aproksymować efekt zniechęconych bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia, a przepływ z zasobu zniechęconych do siły roboczej (do zatrudnienia – udane wejście na rynek, do bezrobocia – nieudane wejście na rynek pracy) może aproksymować efekt dodatkowych pracowników. Wielkości te charakteryzujemy w ujęciu absolutnym i relatywnym, w przekroju wieku i płci². Badanie opiera się na kwartalnych danych jednostkowych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności za okres 1995–2016.

Bureau of Labor Statistics (BLS 2014) definiuje osoby zniechęcone bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia jako takie, które chciałyby i są gotowe podjąć pracę, poszukiwały jej w ciągu poprzedzających badanie 12 miesięcy, ale nie w ciągu ostatnich 4 tygodni. Dana osoba jest zniechęcona z powodów rynkowych, jeśli uważa, że nie ma dla niej oferty pracy zgodnej z kwalifikacjami lub miejscem zamieszkania albo nie była w stanie znaleźć jakiegokolwiek pracy; dana osoba jest zniechęcona z powodów nierynkowych, jeśli uważa, że nie ma wystarczającego

* Dr Ewa Gałęcka-Burdziak – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Katedra Ekonomii I; e-mail: eburdz@sgh.waw.pl

** Dr hab. Leszek Kucharski – Uniwersytet Łódzki, Katedra Makroekonomii; e-mail: lekuchar@uni.lodz.pl

¹ Opracowanie powstało w ramach projektu badawczego „Cykliczność zmian aktywności zawodowej ludności. Analiza efektów dodatkowych/zniechęconych pracowników” finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursu Sonata, umowa nr: UMO-2016/21/D/HS4/02808. Pełna dokumentacja statystyczna analizowanych przepływów znajduje się w archiwum ww. projektu badawczego.

wykształcenia, kwalifikacji lub doświadczenia, pracodawca dyskryminuje ją ze względu na wiek (jest za młoda lub za stara) lub wskazuje na inne determinanty o charakterze osobistym, które uniemożliwiają jej znalezienie pracy (BLS 2014; Finegan 1981). GUS (2014) definiuje osoby zniechęcone bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia jako osoby bierne, które nie poszukują pracy, ponieważ są przekonane, że jej nie znajdą.

W ujęciu strumieniowym w literaturze przedmiotu podkreśla się, iż osoby zniechęcone bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia przepływają do stanu bierności zawodowej i wychodzą z tego stanu w ciągu cyklu koniunkturalnego. Poszukują zatrudnienia, kiedy jest relatywnie więcej ofert pracy, a zaprzestają poszukiwań w przeciwnym przypadku (Benati 2001). Inne definicje osób zniechęconych opierają się na doborze metod i intensywności poszukiwania zatrudnienia (Góra 2005) lub prawdopodobieństwie przepływu pomiędzy poszczególnymi zasobami na rynku pracy (Brandolini i in. 2004). Cahuc i Zylberberg (2004) z kolei definiują osoby zniechęcone jako takie, które pozostając biernymi zawodowo zaakceptowałyby otrzymaną ofertę pracy za obowiązującą na rynku stawkę, ale koszty poszukiwań zatrudnienia są dla nich zbyt duże.

Efekt dodatkowych pracowników odzwierciedla wzrost podaży pracy będący odpowiedzią na utratę zatrudnienia i/lub zmniejszenie poziomu dochodu głównego żywiciela rodziny (Gong 2010). Obrazowany jest przez ekstensywny lub intensywny wzrost podaży pracy, czyli m.in. przez przepływy do zasobu siły roboczej. Efekt ten najczęściej jest definiowany na poziomie mikroekonomicznym w odniesieniu do gospodarstw domowych, dotyczy wówczas krewnych głównego żywiciela rodziny. Gałęcka-Burdziak i Pater (2016) analizują efekt dodatkowych pracowników w ujęciu agregatowym, definiując go przez pryzmat antycyklicznych² zmian współczynnika aktywności zawodowej ludności.

Nasze badanie stanowi wkład do literatury przedmiotu ze względu na analizę zjawiska w ujęciu strumieniowym³. Poprzednie analizy w dużej mierze były oparte na współczynniku aktywności zawodowej lub liczbie zniechęconych, dotyczyły kobiet, osób młodych i starszych. Dotychczasowe badania najczęściej potwierdzały występowanie efektu zniechęconych, ale efekt dodatkowych pracowników był bardziej wątpliwy (Euwals i in. 2011). W ujęciu agregatowym miały zastosowanie przy badaniu tego zjawiska m.in.: filtry pasmowe, regresja w domenie częstości, modele nieobserwowanych komponentów, kointegracja progowa (por. Benati 2001; Congregado i in. 2011, 2014; Darby i in. 1998; Filatriau, Reynes 2012; Gałęcka-Burdziak i Pater 2016). Na płaszczyźnie mikroekonomicznej efekt zniechęconych badany był poprzez identyfikację determinant statusu na rynku pracy. Na przykład van Ham i in. (2001) potwierdzili występowanie tego efektu na etapie

² W ujęciu agregatowym występowanie efektu zniechęconych pracowników z powodów rynkowych implikuje procykliczny charakter zmian współczynnika aktywności zawodowej względem zmian koniunktury (Finegan 1981).

³ W statystykach GUS nie widnieją wartości charakteryzujące populację osób zniechęconych na rynku pracy w ujęciu strumieniowym.

- Congregado E., Carmona M., Golpe A., van Stel A., *Unemployment, Gender and Labor Force Participation in Spain: Future Trends in Labor Market*, „Romanian Journal of Economic Forecasting” 2014, nr 1.
- Darby J., Hart R., Vecchi M., *Labour Force Participation and the Business Cycle: A Comparative Analysis of Europe, Japan and the United States*, Working Papers 9802, Business School – Economics, University of Glasgow, 1998.
- Euwals R., Knoef M., van Vuuren D., *The Trend in Female Labour Force Participation: What Can Be Expected for the Future?*, „Empirical Economics” 2011, nr 40.
- Filatriau O., Reynes F., *A New Estimate of Discouraged and Additional Worker Effects on Labor Participation by Sex and Age in OECD Countries*, OFCE Document de travail, 2012–09.
- Finegan T., *Discouraged Workers and Economic Fluctuations*, „Industrial and Labor Relations Review” 1981, nr 36(1).
- Gałęcka-Burdziak E., *Rezerwa siły roboczej? Aktywność ekonomiczna w Polsce*, „Polityka Społeczna” 2015, nr 2.
- Gałęcka-Burdziak E., Góra M., *The Impact of Easy and Early Access to Old-age Benefits on Exits from the Labour Market: a Macro-micro Analysis*, „IZA Journal of European Labor Studies” 2016, nr 5.
- Gałęcka-Burdziak E., Gromadzki J., *Osoby zniechęcone bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia w Polsce – ujęcie zasobowe*, 2017 (maszynopis).
- Gałęcka-Burdziak E., Pater R., *Discouraged or Added Worker Effect: which One Prevails in the Polish Labour Market?*, „Acta Oeconomica” 2016, nr 66(3).
- Główny Urząd Statystyczny, *Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski*, różne wydania, 2014, <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 1.07.2014).
- Gong X., *The Added Worker Effect and the Discouraged Worker Effect for Married Women in Australia*, IZA Discussion Paper, No. 4816, Bonn 2010.
- Góra M., *Trwale wysokie bezrobocie w Polsce. Wyjaśnienia i propozycje*, „Economista” 2005, nr 1.
- Kucharski L., *Przepływy siły roboczej w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, Katedra Ekonomii Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002.
- Schettkat R., *Compensating Differentials? Wage Differentials and Employment Stability in the U.S. and German Economies*, „Journal of Economic Issues” 1993, nr 1.
- Stephens M., *Worker Displacement and the Added Worker Effect*, NBER Working Paper 8260, New York 2001.
- Van Ham M., Mulder C.H., Hooimeijer P., *Local Underemployment and the Discouraged Worker Effect*, „Urban Studies” 2001, nr 38(10).

ZNIECHĘCENI I DODATKOWI PRACOWNICY NA RYNKU PRACY W POLSCE

Streszczenie

Artykuł zawiera statystyczną analizę przepływów pomiędzy zasobem siły roboczej a zasobem osób zniechęconych bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia w Polsce. Podstawą analizy są dane dochodzące z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności prowadzonego przez GUS w ujęciu kwartalnym w rozbięciu według płci i grup wieku za okres

1995–2016. Autorzy zakładają, iż odpływ z siły roboczej do zasobu zniechęconych aproksymuje efekt osób zniechęconych bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia, a napływ do siły roboczej z zasobu zniechęconych aproksymuje efekt dodatkowych pracowników. Wyniki wskazują, iż problem zniechęcenia częściej dotyczy kobiet niż mężczyzn, ale najbardziej osoby w wieku 45–54 lata. Grupy młodych osób zniechęconych i mężczyzn są znacznie bardziej dynamiczne niż pozostałych frakcji zasobu osób zniechęconych ogółem. Osoby starsze trwale wychodzą z rynku pracy. Polityka gospodarcza powinna być nakierowana na trwałe przywiązanie osób młodych do rynku pracy oraz promocję aktywności zawodowej wśród kobiet i starszych pracowników. Osobne narzędzia skierowane do strony popytowej rynku pracy powinny stworzyć zachęty do zatrudnienia wybranych frakcji siły roboczej.

Słowa kluczowe: efekt zniechęconych pracowników, efekt dodatkowych pracowników, bezrobocie, podaż siły roboczej

JEL: J22, J64

DISCOURAGED AND ADDED WORKERS IN THE POLISH LABOUR MARKET

Summary

The paper presents statistical analysis of the flows between the labour force and the discouraged worker pool in Poland. The research is based on quarterly LFS data for the time period 1995–2016 in age and sex breakdowns. The authors assume that the outflow from the labour force to the discouraged worker pool approximates the discouraged worker effect, whereas the inflow to the labour force from the discouraged worker pool approximates the added worker effect. The results indicate that discouragement more often affects females than males, but mostly workers aged 45–54 years old. The young and males' discouraged worker pools are much more volatile compared to the other fractions of the stock of the discouraged workers. Older workers permanently leave the labour market. Policy recommendations indicate that actions should be directed at increasing attachment to the labour market of the young workers, and promoting labour force participation of the females and older workers. Separate actions should be directed at the demand for labour to create incentives to increase employment of the selected fractions of the workforce.

Key words: discouraged worker effect, added worker effect, unemployment, labour supply, Poland

JEL: J22, J64

ПАССИВНЫЕ И ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ РАБОТНИКИ НА РЫНКЕ ТРУДА В ПОЛЬШЕ

Резюме

Статья содержит статистический анализ потоков между ресурсом рабочей силы и ресурсом лиц, разуверившихся в своих возможностях после безрезультатного поиска работы

(пассивные лица). Анализ опирается на данные исследования экономической активности населения, проводимого Государственным статистическим управлением в разбивке по полу и возрастным группам за период 1995–2016 гг. Авторы предполагают, что отток рабочей силы в ресурс пассивных лиц аппроксимирует эффект лиц, разуверившихся в себе после безрезультатного поиска работы, а приток в ресурс активной рабочей силы из ресурса пассивных лиц аппроксимирует эффект дополнительных работников. Результаты указывают, что проблема пассивности чаще касается женщин, чем мужчин, а наиболее неблагоприятная возрастная группа это лица в возрасте 45–54 гг. Группы пассивных молодых людей и мужчин значительно более динамичны, чем остальные группы ресурса пассивных лиц в целом. Лица старше 45 лет надолго выпадают из рынка труда. Экономическая политика должна быть нацелена на прочную увязку молодых людей с рынком труда, а также на продвижение профессиональной активности женщин и пожилых людей. Отдельные инструменты, направленные в сторону увеличения рынка труда, должны создать стимулы для роста занятости избранных групп рабочей силы.

Ключевые слова: эффект пассивных работников, эффект дополнительных работников, безработица, предложение рабочей силы

JEL: J22, J64

Michał Moszyński, *Niemiecki model Społecznej Gospodarki Rynkowej. Perspektywa rynku pracy*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016, s. 342

Dorobek polskiej myśli ekonomicznej reprezentujący nurt ordoliberalny koncentrował się dotychczas na rozważaniach o teoretycznym charakterze, przybliżających najbardziej ważne koncepty mieszczące się w tym nurcie, ale tylko niekiedy próbujących je rozwijać poprzez odniesienie do współczesnych realiów gospodarczych. W szczególności brak było prac stosujących aparat badawczy wypracowany przez wcześniejszych teoretyków ordoliberalizmu do analizy procesów zachodzących w trakcie transformacji systemowej krajów postsocjalistycznych. Z tym większą radością należy powitać monografię wykorzystującą założenia szkoły fryburskiej jako podstawę badań o empirycznym charakterze. M. Moszyński zajął się niezwykle ważnym współcześnie obszarem gospodarki rynkowej, jakim jest rynek pracy. Autor podkreśla zresztą, iż właśnie ten rynek jest „motorem” całej sfery realnej. Wypada dodać, że przyjmując perspektywę humanistyczną – a więc dobro człowieka jako cel wszelkich procesów gospodarowania – rynek pracy jest również źródłem specyficznego dobra publicznego, jakim jest zatrudnienie, rozumiane jako przesłanka poczucia bezpieczeństwa socjalnego i zakorzenienia jednostki w jej społecznym otoczeniu.

Sam dobór obszaru badań nadaje książce M. Moszyńskiego pionierski charakter. Znakomita większość polskich autorów podejmujących problematykę rynku pracy wychodzi bowiem z metodologicznych podstaw ekonomii neoklasycznej, czasem świadomie eksponowanych, a niekiedy przyjmowanych mimowolnie jako konwencję obowiązującą w tzw. głównym nurcie ekonomii. Omawiana książka wyłamuje się z tego stereotypu, poświęcając kwestiom metodologicznym wyjątkowo dużo miejsca jak na pracę przedstawiającą badania empiryczne i nie pozostawia najmniejszych wątpliwości co do swego metodologicznego profilu. Można rzec, że książka ta jest niejako podwójnie pionierska, jeśli rozpatrywać ją na tle literatury polskojęzycznej. Jest pierwszą próbą szerszego zastosowania metod analitycznych proponowanych przez ordoliberalizm do zagadnień ściśle empirycznych, a zarazem na tle literatury poświęconej zagadnieniom rynku pracy wyróżnia się przyjętym podejściem badawczym.

Monografia składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem oraz zakończenia. Godny uwagi jest już wstęp, zawierający poza ogólnym wprowadzeniem w problematykę niemieckiego modelu gospodarczego uzasadnienie celowości użycia ordoliberalnej analizy ładu gospodarczego dla rozpoznania podjętego tematu. Autor formułuje cele poznawcze, spośród których wyróżnia się cel teoretyczno-metodologiczny. Został on określony jako identyfikacja potencjalnych pól syntezy ordoliberalnej teorii ładu gospodarczego z nurtami szeroko rozumianej ekonomii instytucjonalnej, której instrumentarium mogłoby stanowić narzędzie konkretyzacji tej pierwszej teorii. Moszyński upatruje więc możliwości skierowania myśli ordoliberalnej w stronę badań empirycznych przez syntezę tej myśli z dorobkiem instytucjonalizmu. Zdaje sobie przy tym sprawę z dotychczasowych niedostatków koncepcji ordoliberalnych, konstatując: „Konkretyzacja teorii ordoliberalnej byłaby równoznaczna z jej rozwinięciem” (s. 17).

Leszek Jerzy Jasiński

Nobel z ekonomii

1969–2017

Poglądy laureatów w zarysie

310 stron

wydanie elektroniczne

Publikacja składa się z czterech części.
Rozpoczyna ją przedstawienie genezy i zasad przyznawania
Nagrody Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych.
W głównej części książki zostały omówione sylwetki,
poglądy i najważniejsze publikacje
siedemdziesięciu dziewięciu laureatów nagrody
(od 1969 do 2017 roku).
Na końcu pracy podano, jakie szczegółowe
obszary nauk ekonomicznych
i ośrodki naukowe zostały wyróżnione.

www.keytext.com.pl

Katarzyna Sobańska-Helman

Piotr Sieradzan

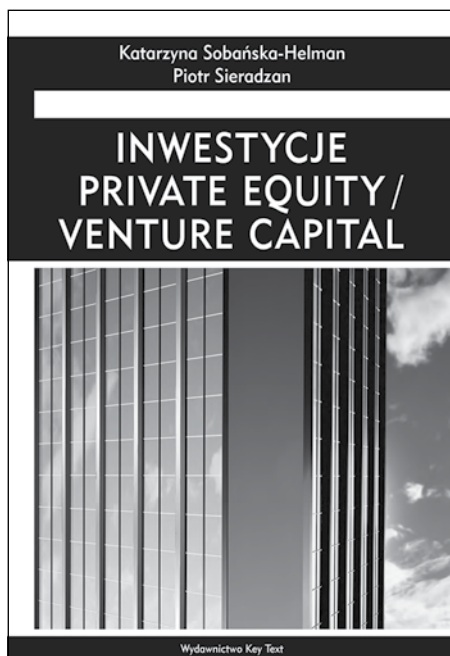
Inwestycje Private Equity/ Venture Capital

format B5

oprawa twarda/miękka

402 strony

- Teoretyczne i praktyczne kompendium wiedzy o szczegółach procesu inwestycyjnego i współpracy z funduszami private equity/venture capital.
- przygotowania przedsiębiorcy (biznesplan, due diligence, wycena spółki)
 - umowa inwestycyjna
 - monitorowanie spółek portfelowych, raportowanie
 - dezinwestycje (IPO, trade sale, FIBO, MBO, buy back, write-off)
 - aspekty podatkowe inwestycji i dezinwestycji
 - przykłady zrealizowanych projektów
 - analiza polskiego i europejskiego rynku private equity/venture capital

Wydawnictwo Key Text sp. z o.o., 01-142 Warszawa, ul. Sokołowska 9/410

tel. 22 632 11 36, faks wew. 212, kom. 665 108 002

www.keytext.com.pl

**Tylko prenumerata zapewni
regularne otrzymywanie
czasopisma**

EKONOMISTA

Warunki prenumeraty

- **Wydawnictwo Key Text**

Zamówienia na prenumeratę na 2018 r. oraz na sprzedaż egzemplarzową należy składać na stronie: www.ekonomista.info.pl lub wysłać zamówienie na adres wydawnictwo@keytext.com.pl z podaniem dokładnych danych.

Ceny na 2018 r.: **359,10 zł** – prenumerata krajowa wersji drukowanej,
295,20 zł – prenumerata w wersji elektronicznej (PDF),
410,76 zł – prenumerata wersji łączonej (druk + PDF),
59,85 zł – jeden numer w wersji drukowanej,
49,20 zł – jeden numer w wersji elektronicznej (PDF),
68,46 zł – jeden numer wersji łączonej (druk + PDF).

Zamówienia na prenumeratę przyjmowane są na okres nieprzekraczający jednego roku. Cena prenumeraty za okres obejmujący kilka numerów (niepełny rok) jest wielokrotnością ceny jednego numeru. Prenumerata rozpoczyna się od najbliższego numeru po dokonaniu wpłaty na rachunek bankowy Wydawnictwa nr: 64 1160 2202 0000 0001 1046 1312

Egzemplarze drukowane wysyłamy ekonomiczną przesyłką rejestrowaną, spersonalizowane PDF-y na podany w zamówieniu adres e-mail.

Wydawnictwo Key Text sp. z o.o., ul. Sokołowska 9/410, 01-142 Warszawa
tel. +48 22 632 11 36, kom. +48 665 108 002

- **RUCH S.A.**

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl. Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰. Koszt połączenia wg taryfy operatora.

- **Kolporter S.A.** – pren-kold@kolporter.com.pl, +48 22 35 50 471 do 478

- **Garmond Press S.A.** – prenumerata.warszawa@garmondpress.pl, +48 22 837 30 08

Ekonomista 2018, nr 1, s. 1–120
Cena 49,20 zł (w tym 23% VAT)